

ВСТУП ДО ДИСЦИПЛІНИ. СТРУКТУРА РОБОТИ

Формою існування і розвитку науки є *наукове дослідження*, а саме наукова (науково-дослідна) діяльність, направлена на отримання і вживання нових знань. **Наукове дослідження** – це діяльність, направлена на всебічне вивчення об'єкту, процесу або явища, їх структури і зв'язків, а також отримання і упровадження в практику корисних для людини результатів.

Згідно з Положеннями про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України, студенти мають право брати участь у всіх видах науково-дослідних робіт, конференціях, симпозіумах, а також представляти свої роботи для публікації, зокрема у виданнях вищого навчального закладу. Тут же записано, що студенти ВНЗ зобов'язані оволодіти знаннями, виконувати у встановлені терміни всі види завдань, передбачених навчальним планом і освітніми програмами вищої професійної освіти. Зокрема, вони повинні виконувати ті види завдань, які містять елементи наукового дослідження і включені в навчальний план або плани занять по дисципліні. До їх числа відносяться реферат, курсова робота, кваліфікаційна робота бакалавра та/або кваліфікаційна робота магістра.

Щоб виконати вище перелічені роботи, студенту необхідно уміти:

- вибрати тему і розробити план дослідження;
- визначити оптимальні методи дослідження;
- відшукувати наукову інформацію і працювати з літературою;
- збирати, аналізувати і узагальнювати наукові факти, матеріали з тематики дослідження;
- теоретично пропрацювати досліджувану тему, аргументувати висновки, обґрунтовувати пропозиції і рекомендації;
- оформити результати наукової роботи.

Для успіху наукового дослідження його необхідно правильно організувати, спланувати і виконувати в певній послідовності. Ці плани і послідовність дій залежать від вигляду, об'єкту і цілей наукового дослідження. Відповідно до вимог технології проведення наукового дослідження прийнято дотримуватися таких його загальних етапів:

- 1) ознайомлення з проблемою дослідження та обґрунтування актуальності його теми;
- 2) вибір об'єкта й обґрунтування предмета дослідження та постановка його мети;
- 3) аналіз стану розробленості проблеми дослідження та постановка його завдань;
- 4) висунення гіпотези та розробка теоретичних передумов проведення дослідження;
- 5) розробка програми й методики та постановка окремих питань експериментального дослідження;
- 6) безпосереднє виконання теоретичного чи експериментального дослідження;
- 7) обробка й аналіз результатів експериментального дослідження і визначення їхньої надійності (достовірності);
- 8) практична апробація ефективності результатів дослідження та їхнє узагальнення;

9) оформлення наукової роботи за результатами дослідження, її публікація та захист.

Метою даної дисципліни є надання практичних рекомендацій студентам з оформлення результатів наукових досліджень і, зокрема, кваліфікаційної роботи магістра.

Завданнями вивчення дисципліни є: надати практичні рекомендації з оформлення кваліфікаційної роботи; навчити форматувати текст роботи та основні структурні елементи; навчити оформлювати перелік посилань згідно діючих стандартів; підготувати роботу до проходження нормоконтролю та брошурування

Структура дисципліни складена відповідно до основних діючих положень Державної системи стандартизації, які встановлюють загальні вимоги до структурних елементів і правил оформлювання звітів у сфері науки й техніки.

Роботу умовно поділяють на:

- вступну частину;
- основну частину;
- додатки.

Вступна частина містить такі структурні елементи:

– *титульний аркуш*: це перша сторінка, яка містить дані про характер, назву, місце й час виконання роботи, її автора, наукового керівника й рецензента;

– *завдання на кваліфікаційну роботу*: оформлюється, як правило, на типографському бланку, виконаному на двох сторінках аркуша, розміщується після титульного аркуша. На ньому проставляють візи науковий керівник, консультант (якщо його наявність передбачено) та нормоконтролер, які засвідчують допуск до захисту;

– *реферат* (українською та англійською мовами) призначений для ознайомлення зі змістом роботи. Він має бути стислим, інформативним і містити відомості, які дозволяють прийняти рішення про доцільність читання всієї роботи. Реферат має бути розміщений безпосередньо за завданням на кваліфікаційну роботу, починаючи з нової сторінки, спочатку українською, а потім англійською мовами;

– *зміст*: перелік заголовків усіх частин роботи із зазначенням номерів їхніх перших сторінок. Зміст розташовують безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки;

– *скорочення та умовні позначки* (якщо потрібно) – упорядкований перелік у вигляді окремого списку специфічної термінології, маловідомих скорочень, нових позначень, символів і одиниць, які повторюються в роботі не менше трьох разів. Перелік розташовують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки.

Подання структурних елементів вступної частини розглянемо далі.

Основна частина містить такі структурні елементи:

– *вступ* – коротка частина роботи, в якій стисло подана загальна характеристика роботи, обґрунтовано актуальність, мету, завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, стислі історичні відомості, охарактеризовано отримані результати, їхнє теоретичне й практичне значення, новизну. Вступ до кваліфікаційної роботи бакалавра або магістра відрізняється як за обсягом, так і за якісними параметрами;

– *змістова частина (суть)* роботи складається з конкретних розділів із конкретними назвами. При цьому назви окремих розділів не повинні збігатися з назвою роботи. Зазвичай робота містить не менше двох глав. «Основна частина» – це умовна назва, яку не слід вживати при оформленні змісту та в самій роботі.

Як правило, змістова частина складається з теоретичної та практичної частин.

Теоретична частина. В теоретичній частині роботи студент повинен, виходячи з теми та керуючись метою і завданням, проаналізувати наукові праці, пов'язані з темою роботи, та розробити теоретичну базу свого дослідження. У цій частині необхідно висвітлити, наскільки тема роботи знайшла своє відображення в працях вчених та які сторони цієї проблеми чекають ще свого висвітлення. Від теоретичної частини студент логічно переходить до практичного розділу роботи, окресливши коло проблем, пов'язаних з темою роботи, з її метою та задачами, які студент повинен розв'язувати самостійно. Теоретична частина закінчується висновками.

Практична частина. Базуючись на опрацьованому теоретичному матеріалі, студент повинен продемонструвати аналітичні здібності, аналізуючи заздалегідь підібраний матеріал, беручи до уваги цілі та завдання роботи. Практична частина закінчується висновками.

– *висновки.* Наукове дослідження завершують висновки по всій роботі у вигляді цілісного логічно пов'язаного тексту. Ці висновки повинні витікати з проведеного автором дослідження та відповідати поставленим у вступі цілям та завданням. Висновки, що завершують кожний розділ та роботу в цілому, повинні витікати із суті роботи та особистих міркувань автора. Висновки виражають результати роботи без додаткової аргументації. Здебільшого в них відсутні конкретні приклади або їх дуже мало. Не вживаються цитати із наукових праць та розгорнуті міркування. Заключна частина повинна займати не більше 5% від загального обсягу роботи;

– *перелік джерел посилання (або список використаних джерел)* – це впорядкований перелік усіх опублікованих робіт та інших матеріалів, на які зроблені посилання в тексті. В список не вносять публікації та інші матеріали, не згадані в тексті, навіть тоді, коли вони відомі автору і безпосередньо стосуються теми дослідження. Обсяг переліку кваліфікаційної роботи – до 50 джерел. Велике значення має правильний бібліографічний опис джерел і порядок їх розташування в списку.

Найчастіше використовується алфавітний принцип розташування використаних у роботі документів, але використовуються також алфавітно-хронологічний, хронологічний, предметно-тематичний, персональний принципи та за порядком згадування джерел у основному тексті. Якщо в список входить література на різних мовах, то він будується в такій послідовності: на російській та українській мовах; на мовах з латинським алфавітом; на мовах з оригінальною графікою. Алфавітний ряд видань, надрукованих латинським шрифтом, будується на основі латинського алфавіту. Латинським алфавітом користуються: англійська, латинська, німецька, французька та інші мови.

Додатки – необов'язкова частина роботи, яку складають громіздкі тексти комп'ютерних програм, описовий, цифровий та ілюстративний матеріал. Їх виносять у

додатки для полегшення користування основним текстом, якщо ці матеріали необхідні як документальна основа роботи, мають самостійну цінність або можуть бути використані на практиці.

Описана структура роботи допускає деякі видозміни відповідно до її змісту й обсягу.